

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü**

**SOSYAL BİLİMLER LİSESİ
DİKSİYON VE HİTABET DERSİ
TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI**

ANKARA, 2007

**DİKSİYON VE HİTABET
DERSİ PROGRAM GELİŞTİRME
ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU**

GENEL KOORDİNASYON

Medine KARAPINAR
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
Program Şube Müdürü

Hatice DEMİRBAŞ
Program Geliştirme Uzmanı

PROGRAM DANIŞMANI

Murat ATAK
Devlet Tiyatrosu Sanatçısı
Diksiyon Bilim Uzmanı

KOMİSYON ÜYELERİ

Mehmet ELÇİ-Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Semra BAYRAKTAR-Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Betül KORKMAZ-Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Tuba KORKMAZ-Türkçe Öğretmeni

Seher ULUTAŞ-Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

ÖNSÖZ

Dünyada bilginin önemi hızla artarken, “bilgi” kavramı ve “bilim” anlayışı da hızla değişmektedir. Bilgi toplumu oluşum sürecini başlatan bu gelişmelerin bilgi toplumunun ekonomik büyüme sürecini hızlandırıcı, sosyal alt yapı hizmetlerinin sunumunu iyileştirici ve kültürel etkileşimi artırıcı etkileri olduğu da açıktır.

Günümüzde ekonomik ve sosyal kalkınmanın en önemli bileşeni olan eğitim, tüm dünyada hızlı ve sürekli bir değişim içindedir. Gelişmiş tüm ülkeler, özellikle son yıllarda yoğun bir şekilde eğitimde reform çalışmaları başlatmışlardır.

Bütün bunların sonucunda; ülkemizde de eğitime olan talep farklılık göstermekte, eğitim sistemimizde çeşitli değişim ve gelişmeler yaşanmaktadır.

İç dinamikler ve AB eğitim sistemi normlarına uyum sürecinin dayanağını oluşturduğu “Orta Öğretimin Yeniden Yapılandırılması” kapsamında yürütülen bir dizi çalışma hayata geçirilmiş bulunmaktadır. Bu çalışmalardan en önemlilerinden biri ise; haftalık ders çizelgeleri ve buna dayalı olarak öğretim programlarının yeniden düzenlenmesidir.

Bu kapsamda yürütülen “Program Geliştirme” çalışmalarında; eğitim sistemi bir bütün olarak ele alınmış ve “nasıl bir insan modeli?” sorusu cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

Anayasa, kanunlar, kalkınma plânları, şura kararları, akademik tezler, araştırmalar vb. kaynaklar gözden geçirilerek ülkemizin mevcut eğitim özelliklerinin belirlenmesi, başarı ve başarısızlıkların değerlendirilmesi ve ortaya çıkan sonuçların yeni öğretim programlarına yansıtılarak ilköğretim ve orta öğretim programlarının bütünsel bir yaklaşımla hazırlanması sağlanmıştır.

Öğretim programları ülkemizin tarihsel, kültürel, sosyal, ahlakî birikimini dünyada yaşanan tüm değişimleri ve gelişmeleri yansıtacak şekilde hazırlanmıştır. Programlar, etkinliklerle zenginleştirilerek, öğrenci merkezli hale getirilmiştir. Yine programların hazırlanmasında; sonuca dayalı bir anlayış yerine, süreci de değerlendiren bir anlayış esas alınmıştır.

Yeni program geliştirme yaklaşımı ile öğrencilerin araştırma yapmasına, kültürel faaliyetlere katılmasına, sosyal aktiviteler içinde olmasına, öğrenmeye dayalı etkinlikler içinde bulunmasına fırsat tanınmaktadır.

Yoğun bir çalışma sonucunda ortaya konulan bu programın hazırlanması, basımı, dağıtımı ve yayımlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Söz konusu programın Türk Eğitim Sistemimize hayırlı olması temennisiyle, yönetici, öğretmen ve öğrencilerimize başarılar dilerim.

Emin GÜRKAN
Ortaöğretim Genel Müdür V.

İÇİNDEKİLER

Sıra	Konu	Sayfa
1.	TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARI	3
2.	GİRİŞ	4
3.	PROGRAMDAKİ TEMEL YAKLAŞIM	5
4.	PROGRAMIN YAPISI	5
5.	PROGRAMIN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR	6
6.	PROGRAMA GÖRE HAZIRLANACAK KİTAPLARIN FORMA SAYILARI	7
7.	GENEL AMAÇLAR	8
8.	KAZANIMLAR -ETKİNLİK ÖRNEKLERİ -AÇIKLAMALAR	9
9.	TERİMLER SÖZLÜĞÜ	15
10.	ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	17

TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARI

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları:

1. Genel Amaçlar

Madde 2.

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır.

GİRİŞ

Diksiyon, sesleri ve sözleri dilin kurallarına uygun olarak söyleme biçimi; hitabet ise etkili söz söyleme sanatıdır.

Öğrencilere kendilerini her ortamda doğru ve etkili ifade etmenin yanında estetik kaygılarının davranışlarını şekillendireceği bir eğitimin verilmesi gerekliliği, diksiyon ve hitabet dersinin önemini ortaya koymaktadır.

İnsanın varlığı başka insanların varlığı ile anlam kazanır. Bu anlamlılık başka insanlarla kurduğu iletişimle pekişerek artar. Konuşma toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçası olan iletişimin en önemli öğelerinden biridir. Temelde çok yönlü ve karmaşık bir sistem olan konuşma, süreç içerisinde zihinsel gelişimle birlikte kişilik oluşumunu da etkiler. Bu özellikleri nedeniyle antropoloji, etnoloji, sosyoloji, psikoloji, sosyal psikoloji, dil bilgisi, dil bilimi, anlam bilimi, fonetik, fonoloji, mantık, estetik gibi çeşitli alanlarla da ilişkilidir.

Konuşma, sadece kelimeleri ses aracılığı ile başkalarının kulaklarına iletme olmadığı gibi dinleme de sadece işitmek değildir. Gerçekte tüm benliğimizle konuşmakta, kulağımızla işitip zihnimizle dinlemekteyiz, yani konuşma; duygu ve düşüncelerimizi, görüp yaşadıklarımızı, karşımızdakilere sözle iletme ve paylaşma işidir. Toplumdaki statüsü ne olursa olsun herkes uğraşısının gerektirdiği konuşmaları yaparak amacına ulaşmaya çalışır. Konuşma ile düşünmenin birbirinden ayrılmazlığı, birbirinin doğurganı, besleyeni ve aynı zamanda da aynası olduğu bir gerçektir.

Konuşma eğitimi büyük ölçüde ailelerin gelenek, görenek ve alışkanlıkları sınıırı içinde süregelir. İyi ilişkilerin kurulup iş birliği içinde yaşanan, iletişime çok yer verilen bir çevrede; özellikle ailedeki kişilerin rahat konuştukları ve iyi dinleyici oldukları ortamlarda çocuk bundan etkilenir. Erken yaşlarda konuşma yeteneğinin geliştirilmesi bireysel, toplumsal ilişkilerimizde iş ve eğitim yaşamımızda başarılı olmamızı sağlayacaktır.

Söz söyleme sanatının güzel bir Türkçe ile, anlaşılır biçimde dile getirilmesi yeteneği, küçük yaşlarda başlayan bir eğitimle geliştirilmelidir. Eğitilmiş bir sesin güzel konuşmaya etkisi büyüktür. Eğitilmiş ses yardımıyla sözcükler daha doğru, etkili ve yerinde kullanılır. Konuşma yeteneği doğuştan vardır. Bu yetenek diksiyon ile geliştirilerek daha iyi duruma getirilebilir.

Bütün bu düşünceler ışığında öğrencilere duygularını, düşüncelerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini doğru, güzel, etkili bir şekilde ve topluluk karşısında beden ile mekân gibi faktörleri de en uygun biçimde kullanarak sunabilme becerisi kazandırmak bir zorunluluktur. Diksiyon ve hitabet eğitimi ile kendisi ve çevresi ile barışık, insanlarla doğru iletişim kurabilen; duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde aktarabilen; sesini, bedenini koordinasyon içinde kullanabilen ve hedeflerine ulaşmada bunu etkili bir yöntem olarak benimseyen bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Ayrıca bu derste öğrencilerin, dili doğru, güzel ve etkili kullanmanın inceliklerini fark ederek Türkçeyi özenle kullanabilen, konuşmayı sanata dönüştürmenin yollarını bilen, doğru - yanlış kullanım örneklerini irdeleyen ve güzel konuşmanın önemini kavrayan, “ne söyleyeceğini bilmenin yanı sıra nasıl söyleyeceğini de bilen” bireyler olarak yetiştirmeleri önem taşımaktadır.

PROGRAMDAKİ TEMEL YAKLAŞIM

Diksiyon ve hitabet dersinin en önemli özelliği uygulamaya dayalı olmasıdır. Doğru, güzel ve etkili konuşmanın iletişimde önemli rolü olduğu bilinmektedir. Çünkü insanlar arasındaki iletişimin gücü konuşmanın düzeyine ve niteliğine göre biçimlenir. Duygu ve düşünceler; doğru, güzel ve etkili konuşmayla sağlıklı olarak dile getirilir.

Öğrencilerin doğru ve güzel konuşmanın birey ve toplum hayatındaki önemini kavrayarak doğru, güzel ve etkili konuşma becerisi kazanmalarını sağlamak programın temel hareket noktasıdır.

Programda, öğrencilerin uygulama yapabilecekleri, etkili iletişim kurabilecekleri ortamların sağlanması önem taşımaktadır. Program geliştirilirken öğrencinin öğrenme sürecinde etkinliklere katılımının sağlanması amaçlanarak öğrencinin kendine güven duygusunun gelişmesi, dersin dikkat çekici ve zevkli hâle gelmesi planlanmıştır.

Öğrenci merkezli eğitimde yönetici, öğretmen, öğrenci, aile, okul çalışanları ve çevre süreç içerisinde önemli bir yer alır. Öğrenilenlerin kalıcılığının sağlanması için okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin, ailenin eğitim içerisinde etkin biçimde görev alması beklenmektedir.

Öğrencilere ne öğreteceğimizin yanı sıra nasıl öğreteceğimiz sorusu önem kazanmaktadır. Programda öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesine, öğrenmeye dayalı etkinlikler içinde bulunmasına fırsat tanıyan bir yaklaşım izlenmiştir. Öğrenme ortamlarında sorumluluğunu yerine getiren bireylerin girişimci olma, kendini ifade etme, iletişim kurma, öğrendiklerini yaşamda kullanma gibi özelliklere sahip olması beklenir.

PROGRAMIN YAPISI

Diksiyon ve Hitabet Dersi Öğretim Programı, “genel amaçlar, kazanımlar, etkinlik örnekleri, açıklamalar”dan oluşmaktadır. Sosyal Bilimler Liseleri için hazırlanan Diksiyon ve Hitabet Dersi Öğretim Programı’nda altı ünite yer almaktadır. İlk dört ünite diksiyon konularına ayrılmıştır. İyi bir hitabet için diksiyonla ilgili alt yapının oluşturulması gerektiğinden son iki ünite hitabete ayrılmıştır. Konular belirlenirken parçadan bütüne, basitten karmaşığa, kolaydan zora doğru öğretim ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur.

“Güzel Konuşmaya Hazırlık ve Türkçeyi Doğru Kullanma” ünitesinde öncelikle doğru, güzel ve etkili konuşmanın önemi ve konuşmada dikkat edilmesi gereken temel kurallar ile Türkçeyi doğru, güzel ve etkili şekilde kullanmaya yönelik uygulamalara,

“Nefes ve Ses Eğitimi” ünitesinde, doğru ve güzel konuşmada, ses-nefes eğitiminin öneminden hareketle doğru nefes alma, ses ile ilgili hususlar ve doğru bir sesle konuşma uygulamalarına,

“Konuşma Tekniği” ünitesinde, Türkçenin ses özelliklerinden hareketle konuşmalarda dikkat edilmesi gereken kurallarla ilgili uygulamalara,

“İfadenin Kuvvetlendirilmesi” ünitesinde, diksiyonun diğer unsurları ile ilgili hususlara, söyleyişlerde uyulması gereken kurallara,

“Hitabete Giriş” ünitesinde, hitabetin tarihi, özellikleri, çeşitleri ve iyi bir hatibin özelliklerine,

“Hitabet” ünitesinde, diğer ünitelerde öğrenilenlerin dinleyici kitlesi, doğru mekân seçimi vb. unsurlarla da desteklenmesinin önemine ve hitabet kurallarına uygun konuşma uygulamalarına yer verilmiştir.

PROGRAMIN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Bu derste öğrencilerin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları amaçlanmaktadır. Bunun için öğretmen uygulamada aşağıdaki hususlara dikkat etmelidir:

- Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri belirlenerek onların ihtiyaçlarına göre uygulama yapılmalıdır.
- Öğretmen, Türkçeyi özenle kullanarak öğrencilere örnek olmalıdır.
- Öğrenilenlerin kalıcı olması için tekrarlar yapılmalıdır.
- Etkinlikler günlük hayatla örtüşmeli, kazanımların gerçekleştirilmesi için uygun ortam sağlanmalıdır.
- Dersin ünitelerine ayrılacak süre, öğrenci seviyesi, okul ve çevre imkânları dikkate alınarak öğretmen tarafından belirlenmelidir.
- Öğrenme ve öğretme etkinliklerinde konuların özelliği, öğrenci düzeyi, eğitim ortamı ve çevre etkenleri göz önünde bulundurularak öğrencileri aktif kılan öğretme-öğrenme yöntem, teknik ve stratejileri kullanılmalıdır.
- Konuların işlenişinde eğitim ve öğretimin vazgeçilmez unsurları olan eğitim araç ve gereçlerinden yararlanılmalıdır. Projeksiyon, bilgisayar, televizyon, kasetçalar, video, CD Rom, film, ses kaydı gibi araç ve gereçler ders işlenişinde etkili bir biçimde kullanılmalıdır.
- Üniteler birbirinin ön koşulu olacak şekilde birbirine bağlı olarak sıralanmıştır. Uygulamada bu sıralamaya dikkat edilmelidir.
- İşlenen konularla ilgili bilgi almak için gerekli durumlarda uzman kişiler ziyaret edilmeli veya sınıfa davet edilmeli; televizyon, radyo ve seslendirme stüdyoları vb. yerlere inceleme gezileri düzenlenmelidir.
- Anlama ve anlatmanın istenilen ölçütlerde olabilmesi için öğrencinin söz varlığının zenginleştirilmesi ve okuma alışkanlığının kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Sesin kullanımında uyku ve yemek sonrasında uygun olmadığına vurgu yapılmalıdır.
- Hitabet ile ilgili uygulamalar yapılırken topluluk karşısında konuşmaya uygun mekânlar ve teknolojik imkânlar (sahne, kürsü, mikrofon vb. bulunduğu) kullanılmalıdır.
- Etkinlik, kazanımları gerçekleştirmek amacıyla öğrenme öğretme sürecini zenginleştiren ve öğrenmelerin kalıcılığını artıran sınıf içi-dışı çalışmalardır. Öğretmen, okulun bulunduğu çevre ve imkânları dikkate alarak programda örnek olarak verilen etkinlikleri aynen uygulayabilir ya da kendisi yeni etkinlikler geliştirebilir. Yeni etkinlikler geliştirilirken, kazanımlar ve farklı öğrenme stil ve zekâ türlerine sahip öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önüne alınarak aktif öğrenmeye dayalı etkinlikler hazırlanmalıdır.
- Öğretmenin oluşturduğu sınıf ortamının, öğrencinin öğrenmeye karşı tutumunda etkisi büyüktür. Bu nedenle öğretmenler bütün öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmak için gerekli koşulları oluşturmalıdır.
- Başarabilme duygusu içsel motivasyonu sağlar. Öğrencinin kontrol düzeyi, sorumluluk duygusu, hedefleri, ilgi alanları, yeterlilikleri ve beklentileri başarıya güdüsünü besleyen

etmenlerdir ve güdüleme öğrenmeyi etkiler. Bu nedenle her öğrencinin motivasyonuna önem verilmelidir.

- Diksiyon çalışmalarında öğretmen konuya sabırla yaklaşarak öğrenciyi hem psikolojik hem de ses tekniği yönünden ikna edici olmalı ve öğrenciye özgüven aşılmalıdır.
- Etkinlikler sadece ders saatleri ile sınırlı kalmamalı, öğrenilenlerin kalıcılığının sağlanması için alıştırmaların okul dışında da yapılması konusunda öğrenciler güdülenmelidir.
- Öğretmen, kazanımlara uygun olan değerlendirme araç ve yöntemlerini seçmelidir. Değerlendirme, öğrenmenin ayrılmaz bir parçasıdır. Öğretmen sadece öğrenme ürünü değil, öğrenme sürecini de değerlendirmelidir. Değerlendirmede geleneksel yöntemlerle, alternatif değerlendirme yöntemleri birlikte kullanılmalıdır. Bu değerlendirme yöntemleri ve araçları; gözlem, görüşmeler, öz değerlendirme ölçekleri vb.dir. Ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanmak amacıyla geliştirilen örnek formlar yeri geldikçe uygulanmalıdır. Formlar aynen kullanılabilceği gibi öğretmen tarafından yeni formlar da geliştirilebilir. Değerlendirme sonuçlarına göre eksiklikler tamamlanmalı, yanlışlar düzeltilmeli, doğru davranışlar ise pekiştirilmelidir. Değerlendirme yapılırken bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır.

ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI		
SINIFLAR	Kitap Boyutu	Forma Sayısı
12. SINIF	19,5x27,5	SERBEST

- Öğretmen Kılavuz Kitabı'nı destekleyici nitelikte CD hazırlanmalıdır.

GENEL AMAÇLAR

Bu programla öğrencilerin;

1. Doğru ve güzel konuşmanın birey ve toplum hayatındaki önemini kavrayabilmeleri,
2. Sesini ve beden dilini etkili kullanabilmeleri,
3. Duygu, düşünce ve hayallerini etkili ve anlaşılır biçimde ifade edebilmeleri,
4. Söz varlığını zenginleştirme ve okuma alışkanlığı kazanmanın hitabet açısından önemini kavrayabilmeleri,
5. Sesletimin doğru, etkili konuşma için önemini kavrayabilmeleri,
6. Metinleri diksiyon ölçütlerine göre seslendirebilmeleri,
7. Konuşmaları diksiyon ölçütlerine uygunluğu açısından değerlendirebilmeleri,
8. İyi bir hatibin özelliklerini (fiziksel, psikolojik, kültürel, teknik, sosyal) kavrayabilmeleri,
9. Başarılı bir hatip olan Atatürk'ün hatiplik özelliklerini kavrayabilmeleri,
10. Türk dilinin kurallarının farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaya özen gösterebilmeleri,

amaçlanmaktadır.

1. ÜNİTE: GÜZEL KONUŞMAYA HAZIRLIK		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<p>1. Doğru ve güzel konuşmanın birey ve toplum hayatındaki önemini kavrar.</p> <p>2. Konuşmanın unsurlarını belirtir.</p> <p>3. Konuşmada dikkat edilecek hususları açıklar.</p> <p>4. Türkçede yaygın olarak yapılan hataları fark ederek konuşmalarında doğrusunu kullanır.</p> <p>5. Konuşma dili ile yazı dili arasındaki farkları ayırt eder.</p> <p>6. Doğru, güzel ve etkili bir konuşmada diksiyon kurallarına uymanın önemini kavrar.</p> <p>7. Konuşmalardaki anlatım bozukluklarını belirler ve düzeltir.</p> <p>8. Türkçenin doğru ve güzel kullanılmasına yönelik önerilerde bulunur.</p> <p>9. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.</p> <p>10. Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımına duyarlı olur.</p>	<p> Öğrenciler iki gruba ayrılır. 1. grup doğru ve güzel konuşmanın birey hayatındaki önemine, 2. grup toplum hayatındaki önemine yönelik anket ve görüşme yöntemleri ile ilgili bilgi toplar. Toplanan bilgilerden bir sunu hazırlanarak sınıfla paylaşılır (1. kazanım).</p> <p> Düşünürlerin ve devlet adamlarının güzel söz söyleme üzerine söyledikleri araştırılır. Bir sunu hazırlanarak sınıfta paylaşılır (1. kazanım).</p> <p> Öğrencilere hazırlıklı konuşmalar yaptırılır. Bu konuşmalar videoya kaydedilerek kendilerine izletilir ve konuşmanın değerlendirmesi yapılır. Görsel ve işitsel konuşma örneklerinin yer aldığı CD'ler sınıfta öğrencilere izletilerek, öğrencilerin örnekten hareketle etkili ve iyi bir konuşmacının özelliklerini belirlemeleri istenir (3. kazanım).</p> <p> Öğrenciler, kitap, gazete, dergi, radyo ve televizyonlar ile çevresinde Türkçenin kullanımına yönelik yapılan yazılı ve sözlü hatalarla ilgili örnekleri belirlemek üzere görevlendirilir. Bu örnekler sınıfta sunulur. Bunların doğru şekilleri sınıfça belirlenir (4 ve 10. kazanım).</p> <p> Bir öğrenciden herhangi bir konuda düşüncelerini sözlü anlatması istenir, anlatım kaydedilir. Daha sonra aynı öğrenciden düşüncelerini yazılı ifade etmesi istenir. Yazılı ve sözlü ifadeler arasındaki farklılıkları ayırt etmesi sağlanır (6. kazanım).</p> <p> Yabancı dilde yazılmış veya Türkçenin doğru kullanılmadığı iş yeri adları belirlenir. Fotoğrafları çekilir. Bunun nedenleri ile sonuçlarının irdelendiği ve çözüm önerilerinin yer aldığı bir sunu hazırlanarak sınıfta paylaşılır (8 ve 10. kazanım).</p>	<p>[!]Güzel konuşmanın insan davranışına, insan davranışının güzel konuşmaya etkilerine vurgu yapılır (1. kazanım).</p> <p>[!] Konuşma eyleminin dört ögesi; görsel (bedensel) davranış, ses, dil, düşünce üzerinde durulur (2. kazanım).</p> <p>[!] Konuşmayı bozan unsurlar üzerinde de durulur (3. kazanım).</p> <p>[!] Yanlış kullanılan yardımcı eylemler, -mezlik, -mazlık, olumsuzluk eki, -giller, karıştırılan kelimeler, bağlaçların yanlış kullanımı; eş anlamlı, eş sesli kelimeler, telaffuzdan; yazı ve söyleniş farklılığından; yabancı dillerin yapısı ve sesletiminden kaynaklanan hatalar üzerinde durulur. Özentiden dolayı ortaya çıkan hatalara da vurgu yapılır (4. kazanım).</p> <p> Bu üniteye açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, gözlem formu, sözlü sunum ve öz değerlendirme yoluyla değerlendirme yapılabilir.</p>

2. ÜNİTE: NEFES VE SES EĞİTİMİ		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<p>0. Doğru nefes almanın insan sağlığı üzerindeki etkilerini fark ederek doğru nefes almaya özen gösterir.</p> <p>1. Doğru nefes almanın önemini açıklayarak nefesle beyin ve vücut fonksiyonlarının ilişkisini kurar.</p> <p>2. Doğru nefes alma tekniklerini uygular.</p> <p>3. Söz söylemenin doğallığı içinde uygun yerlerde nefes alır.</p> <p>4. Kendi ses rengini ve ses aralığını tanıır.</p> <p>5. İşitilebilir bir sesle konuşur.</p> <p>6. Ses sağlığını korumak için gerekli kuralları uygular.</p> <p>7. Ses organlarının sesleri doğru çıkarabilecek şekilde eğitilmesinin önemini kavrar.</p> <p>8. Doğru ve etkili konuşma için seslerin çıkış yerlerini belirler ve sesleri doğru çıkarır.</p> <p>9. Doğru nefes almayı ve sesini doğru çıkarmayı alışkanlık haline getirir.</p>	<p> Bir kulak–burun–boğaz uzman doktoru sınıfa davet edilir. Doğru nefes alma ile yanlış ve yetersiz nefes almanın etkileri; ses kısıklığı ve nedenleri; sesle ilgili hastalıkların özellikleri, nedenleri, belirtileri ve tedavi yöntemlerine yönelik söyleşi yapılır (1,2, 3, 7. kazanım).</p> <p> Öğrenciler gruplara ayrılır. Öğrenciler tarafından ses kayıt cihazı ile başka sınıflardaki arkadaşlarının sesleri gerekli izin alındıktan sonra kaydedilerek gruba dinletilir. Konuşmacıların ses renkleri arasındaki farklar belirlenir (5. kazanım).</p> <p> Metinler sesli ve fısıltıyla okunur. Öğrencilerin ses rengini ve aralıklarını öğrenmeleri sağlanır (5. kazanım).</p> <p> Sınıfa örnek ses kayıtları getirilir. Öğrencilerin, ses kayıtlarından hareketle sağlıklı sesin niteliklerini belirlemeleri sağlanır (7. kazanım).</p> <p> Öğrenciler, bir kurşun kalem ağzına, köpek dişlerinin arkasına, yatay biçimde yerleştirilerek metinleri seslendirir (8. kazanım).</p>	<p>[!] Bu bölümdeki alıştırmalar ve etkinlikler varsa büyük bir salonda veya açık havada yapılır.</p> <p>[!] Doğru nefes almada boyun ve sırt kaslarını çalıştırmanın önemi vurgulanır ve gerekli alıştırmalar yapılır. Yanlış ve yetersiz nefes almanın nedenleri üzerinde durulur (1. kazanım).</p> <p>[!] Öğrencilere en doğru nefes alma tekniği olan bebeklerin nefes alma tekniği öğretilir. Bu teknikte öğrenci sırt üstü yatmalı, derin ve yavaş nefes almalıdır. Öğrencilerden bu egzersizleri her gün yatmadan önce on dakika yapması istenir (1. kazanım).</p> <p>[!] Öğrencilere bütün nefes kaslarını kullanarak doğru nefes almaları gösterilir. Doğru nefes alma teknikleri, yatarak ve ayakta derin nefes alma, nefesi diyaframda tutma, nefesi ekonomik kullanma egzersizleri öğrencilere gösterilir. Bu çalışmalar yapılırken sınıfta bir boy aynası bulundurulmalı, öğrencilerin egzersiz yaparken vücutlarını izlemeleri sağlanmalıdır (4. kazanım).</p> <p>[!] Uygun duruş, oturuş, yürüyüş, koşma ve konuşurken doğru nefes alma davranışları uygun ortamlarda uygulanmalıdır (4. kazanım).</p> <p>[!] İşitilebilir bir sesle konuşmanın bağırarak anlamına gelmediği vurgulanır. Sesin işitilebilir olması amacıyla alıştırmalar yapılır. Bu alıştırmalar; bir nefeste söylenen kelime sayısını artırmak, cümleciklerde duraklamak, nefes verirken konuşmak, normal olarak yaptığımız nefes alıp vermeyi bilinçli yapmak, aynı tonda (aaaa) seslenerek nefes vermek, tek nefeste yirmi metre ileriye sesi duyuracak şekilde ses fırlatma, cümleleri tek nefeste söyleme ya da okumadır (6. kazanım).</p> <p>[!] Ses kısıklığının ve bozukluğunun ortaya çıktığı durumlar üzerinde de durulur (7. kazanım).</p> <p> Bu ünite açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, gözlem formu, öz değerlendirme ve akran değerlendirme yoluyla değerlendirme yapılabilir.</p>

3. ÜNİTE: KONUŞMA TEKNİĞİ		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
1. Söyleyiş ve sesbilimin doğru ve etkili konuşma için önemini kavrar.	👥 Öğrencilerden gruplar oluşturulur. Her gruptan seçeceği yabancı dillerinden birini ses yapısı ve alfabeleri yönünden incelemesi, ses-alfabe ilişkisi konusunda yazılı ve görsel sunum yapması istenir (2. kazanım).	[!] Uzun ünlülerin varlığı, Türkçede bulunmayan sesler, Türkçede kelime başında bulunan ve bulunmayan sesler, Türkçe hecelerin özellikleri üzerinde durulur (2. kazanım).
2. Türkçenin sesbilim özelliklerini ve diğer dillerden ayırıcı niteliklerini kavrar.	👥 Öğretmen, öğrencilere tamamı Türkçe kelimelerden oluşan cümleler verir. Bu cümlelerdeki kelimeleri seslendirmelerini ister. Ünlüler seslendirilirken dudakların aldığı durumla ilgili sorular sorularak kelimelerdeki ünlülerin özelliklerini belirlemeleri istenir. (3, 4. kazanım).	[!] Harflerle sembolleştirilmemiş sesler ile hangi seslere hangi harflerin karşılık geldiği gösterilir (4. kazanım).
3. Ünlüleri ve ünsüzleri konuşma organlarının durumuna göre sınıflandırır.	👥 Öğretmen, öğrencilere tamamı Türkçe kelimelerden oluşan cümleler verir. Bu cümlelerdeki kelimeleri seslendirmelerini ister. Ünlüler seslendirilirken dudakların aldığı durumla ilgili sorular sorularak kelimelerdeki ünlülerin özelliklerini belirlemeleri istenir. (3, 4. kazanım).	☐ Türk edebiyatı, dil ve anlatım dersleri ile ilişkilendirilir.
4. Ünlüleri ve ünsüzleri doğru sesletir.	👥 Tüm ünsüzler önce öğretmen tarafından sesletilir, sonra öğrenciler tarafından koro hâlinde sesletilir. Bütün ünsüzlerin bütün ünlülerle sesletildiği hece tabloları, kelime tabloları ve cümleler hazırlanıp sesletilir (4. kazanım).	[!] Anlamlarından çok, ses tekrarlarına dayalı kelimelerle uygulama yapılır. Bu amaçla tekerleme ve yanıltmacalardan yararlanır (4. kazanım).
5. Ünlü ve ünsüzlerle ilgili kuralları uygular.	👥 Öğretmen, sınıfa ses olaylarını içeren metinler getirir. Yönlendirici sorularla öğrencilerin metindeki ses olaylarını belirlemeleri ve özelliklerine göre bu ses olaylarını sınıflandırmaları istenir. Daha sonra öğrencilerden uygulamayı yeni metinler üzerinde kendilerinin yapmalarını istenir (5. kazanım).	[!] İnce, kalın, düz, geniş, dar, yuvarlak ünlü ve ünsüzlerle kurulmuş kelimeler ve cümleler sesletilir. Kelimeler sesletilirken seslerin çıkış yerleri ve ses organlarının alması gereken duruma vurgu yapılır. Ünsüzler sesletilirken öğrencilerin çıkakları ve tınıları kavramaları için abartılı bir tavır kullanılabilir (3, 4. kazanım).
6. Boğumlama tembelliğinden kaynaklanan ve sözlerin anlaşılmasına engel olan gevşeklik ve atlamayı giderme yöntemlerini kavrar.	👥 Öğretmen, sınıfa ses olaylarını içeren metinler getirir. Yönlendirici sorularla öğrencilerin metindeki ses olaylarını belirlemeleri ve özelliklerine göre bu ses olaylarını sınıflandırmaları istenir. Daha sonra öğrencilerden uygulamayı yeni metinler üzerinde kendilerinin yapmalarını istenir (5. kazanım).	[!] Türkçedeki ses olaylarına değinilir. Ses olaylarının çoklukla konuşma dilinde olduğu vurgulanır. Ünlü daralması, yuvarlaklaşma, ünlü birleşmesi, büzülme, kısalma ve uzama; ünsüz uyumu, ünsüz türemesi, kaynaşma, düşme, aşınma, benzeşme ve yer değiştirme üzerinde durulur (5. kazanım).
7. Ses, hece ve kelimelerin doğru ve anlaşılır olması için boğumlama yapar.	👥 Öğretmen, sınıfa ses olaylarını içeren metinler getirir. Yönlendirici sorularla öğrencilerin metindeki ses olaylarını belirlemeleri ve özelliklerine göre bu ses olaylarını sınıflandırmaları istenir. Daha sonra öğrencilerden uygulamayı yeni metinler üzerinde kendilerinin yapmalarını istenir (5. kazanım).	[!] Bireysel boğumlama hatalarının giderilmesi ile ilgili özel çalışmalar yapılır. Dudak tembelliğinin ortadan kaldırılması için alıştırmalar yapılır (6. kazanım).
8. Ses ve heceleri yutmadan konuşur.	👥 Öğrenciler tarafından sesteş ve söylenişleri karıştırılan kelimeler belirlenir. Bu kelimelerin telaffuzları önce öğretmen sonra öğrenciler tarafından yapılır (7. kazanım).	[!] Gecikme, ağır boğumlama, hızlı boğumlama, tutukluk, gevşeklik, kekemelik, pelteklik, gılama, ısıklama, şeleştirme, leleştirme, zeleştirme, atlatma, ekleme üzerinde durulur (6. kazanım).
9. Metinleri diksiyon kurallarına göre seslendirir.	👥 Öğretmen tarafından seçilen metinler diksiyon kurallarına göre seslendirilir. Öğrencilerin kendi belirledikleri metinler yine bu ölçütlere göre seslendirilir (9. kazanım).	[!] Sınıftaki öğrencilerde görülen konuşma kusurları tespit edilir. Bu kusurların giderilmesi için gerekli alıştırmalar yapılır. Kekemelik ve pelteklik özel konuşma kusurlarıdır ve farklı nedenleri olabilir. Öğrenci grubu içinde bu durumda olan öğrenci varsa konuşma terapistine yönlendirilmelidir (11. kazanım).
10. Konuşmaları diksiyon kurallarına uygunluk açısından değerlendirir.	👥 Öğretmen tarafından seçilen metinler diksiyon kurallarına göre seslendirilir. Öğrencilerin kendi belirledikleri metinler yine bu ölçütlere göre seslendirilir (9. kazanım).	📖 Bu üniteye açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, gözlem formu, öz değerlendirme ve akran değerlendirme yoluyla değerlendirme yapılabilir.
11. Kendinde bulunan konuşma kusurlarını fark ederek bu kusurları düzeltir.	👥 Öğretmen tarafından seçilen metinler diksiyon kurallarına göre seslendirilir. Öğrencilerin kendi belirledikleri metinler yine bu ölçütlere göre seslendirilir (9. kazanım).	

4. ÜNİTE : İFADENİN KUVVETLENDİRİLMESİ		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<p>1. Tonlamanın çeşitlerini kavrayarak anlatımında duygu ve düşüncelere uygun tonlama yapar.</p> <p>2. Uygun yerde duraklama ve ulama yapar.</p> <p>3. Cümleleri seslerin ve kelimelerin özelliklerine göre akıcı ve pürüzsüz seslendirir.</p> <p>4. Vurgunun önemini kavrayarak gerekli yerlerde uygun vurgulama yapar.</p> <p>5. Sesini vermek istediği duygu ve düşünceye göre ayarlar.</p> <p>6. Konuşma hızını, sesinin tınısına ve vermek istediği duygu ve düşüncelere göre ayarlar.</p> <p>7. Doğru, güzel ve etkili konuşmak için Türkçenin söyleniş özelliklerine uymayı alışkanlık hâline getirir.</p>	<p> Öğrencilerden bir konuşma yapmak üzere sınıfa bir tiyatro veya seslendirme sanatçısını davet etmeleri istenir. Öğrencilerden konuşmacının, konuşma sırasındaki davranışları, sesi ve sesinin akıcılığı, işitilebilirliği, telaffuzu, söz varlığını kullanışı ve üslubu konusundaki tespitlerini not ederek tartışmaları istenir.</p> <p> Vurgu, tonlama, duraklama ve ulamanın doğru yapılacağı örnek metinler seçilir. Bu metinler topluluk karşısında seslendirilir (1, 2, 4. kazanım).</p> <p> Öğrencilerden düz yazı ve şiir metin örneklerini duraklamaları göstererek okumaları istenir. Durak-soluk ilişkisi bu okumalarda vurgulanır. Noktalama işaretlerinde yapılması gereken duraklamalar ve durakların süreleri belirlenir. (2. kazanım).</p> <p> Türkçenin vurgu tekniğine uygun değişik türde metinler belirlenir, bu metinlerde vurgunun yeri, altı çizilerek belirtilir. Seslendirme ve tiyatro sanatçılarının okudukları metinler sınıfta sunulur. Vurgular yazılı metinde gösterilir. Öğrencilerden kelime vurgusunu İstiklâl Marşı, cümle vurgusunu Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi üzerinde göstermeleri istenir (4. kazanım).</p> <p> Öğrencilere çeşitli cümleler verilir. Bu cümlelerin vurgusunda yapılan değişikliklerin anlama olan etkisini açıklamaları istenir (4.kazanım).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ DÜN ben seni gördüm. (Başka zaman değil dün) ▪ Dün BEN seni gördüm. (Başkası değil ben gördüm.) ▪ Dün ben SENİ gördüm. (Başkasını değil seni gördüm.) ▪ Dün ben seni GÖRDÜM. (İşitmedim. Gördüm.) <p> Farklı metinler (epik, lirik, didaktik şiir örnekleri, nutuk örnekleri) okuyarak sesini metnin özelliğine göre kullanması sağlanır (5.kazanım).</p> <p> Öğrencilerin kendilerinin belirleyeceği bir şiiri okumaları, oluşturdukları bir haber metnini okumaları, program veya tören sunma çalışmalarını yapmalarını sağlar.</p>	<p>[!] Düz, yükselen, alçalan, yükselip alçalarak dalgalanan, alçalıp yükselerek dalgalanan ses ve konuşma biçimlerinin uygun yerde kullanılmasının önemine vurgu yapılır (1. kazanım).</p> <p>[!]Alıştırmalarda örnek cümle veya heceler tekrar tekrar sesletilmelidir. Alıştırmaları yaparken ses çıkışlarını netleştirmeleri konusunda öğrenciler uyarılmalıdır. Başlangıçta ses organları abartılı kullanılmalıdır. Dil, dudak ve çene zor durumlarda bile esnek kullanılmak üzere çalıştırılmalıdır. Çıkarılması zor sesler, kelimeler ve cümlelerle alıştırma yapılmalıdır. Ünlüler ve ünsüzlerle ilgili alıştırma kelimeleri ve cümleleri hazırlanmalı, bu alıştırmaların her gün okulda ve okul dışında yapılması konusunda öğrenciler güdülenmelidir (3. kazanım).</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, gözlem formu, öz değerlendirme ve akran değerlendirme yoluyla değerlendirme yapılabilir.</p>

5. ÜNİTE: HİTABETE GİRİŞ		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<p>1. Hitabet sanatının özelliklerini tanıır.</p> <p>2. Hitabet çeşitlerinin özelliklerini kavrar.</p> <p>3. Etkili konuşma için gerekli ifade biçimlerini kullanır.</p> <p>4. Konuşma sırasında asalak sesler ve sözleri kullanmaktan kaçınır.</p> <p>5. Konuşmalardaki yanlış ve abartılı kullanımları belirler.</p> <p>6. Hitabe metni hazırlanırken dikkat edilecek hususları kavrar.</p> <p>7. İyi bir hatipte bulunması gereken özellikleri kavrar.</p> <p>8. Hatiplik ile liderlik arasında ilişki kurar.</p> <p>9. Topluluk karşısında, konuşmalardan önce, konuşma sırasında ve sonrasında yapılması gerekenleri uygular.</p>	<p> Öğrenciler gruplara ayrılır. Gruplara hitabet türünün özelliklerini, insanlık tarihindeki büyük hatiplerin özellikleri ve ortak özellikleri konuları paylaştırılarak araştırma yapmaları istenir. Araştırma sonuçları sınıfta paylaşılır (1. kazanım).</p> <p> Hitabet türleri ile ilgili araştırma yapılır. Sınıfa hitabet türleri ile ilgili örnek metinler getirilir. Metinlerin hangi hitabet çeşidine ait olduğu belirlenir (2. kazanım).</p> <p> Öğrencilerden kendi belirledikleri konuda hazırlıklı bir konuşma yapmaları istenir. Konuşma kaydedilir ve konuşmadaki asalak sesler-sözler tespit edilir. Bunu gidermek için gerekli yöntemler kullanılarak alıştırma yapılır (4. kazanım).</p> <p> Öğretmen ve öğrenciler tarafından sınıfa hitabe örnekleri getirilir. Sınıfta bu hitabelerin oluşturulma biçimleri tartışılır (6. kazanım).</p> <p> Öğrencilerden sosyal konularda (doğum günü, mezuniyet, cenaze, nişan ve düğün törenleri, emeklilik vb.) kısa konuşmalar yapmaları istenir.</p>	<p> Sosyal bilimler dersi (tarih) ile ilişkilendirilir (1. kazanım).</p> <p>[!] İyi konuşma, sözle inandırma yeteneği olan belagat ile hitabet arasındaki ilişkiye vurgu yapılır.</p> <p> Türk edebiyatı, dil ve anlatım dersleri ile ilişkilendirilir.</p> <p>[!] (ııı, eee, aaa, hım, hı, şey, yani, işte, mesela, tamam mı, oldu, boş ver, evet, neyse...) (4. kazanım).</p> <p>[!] Etkili iletişimde açıklayıcı, ikna edici anlatım biçimleri ile ben, sen, biz, siz dilini kullanmanın önemi vurgulanır.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, gözlem formu, öz değerlendirme ve akran değerlendirme yoluyla değerlendirme yapılabilir.</p>

6. ÜNİTE: HİTABET		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<p>1. Hitabetin hitap edilen kitle ile ilişkisini kavrar.</p> <p>2. Hitabet mekân ilişkisini kavrar.</p> <p>3. Konuşmaları için doğru mekân seçimi ve düzenlemesini yapar.</p> <p>4. Konuşurken beden dilini doğru ve etkili kullanır.</p> <p>5. Hatip ve hitabeyi destekleyen unsurları (ses yapısı, tiyatral yetenek, notlar, günlük olaylar) doğru kullanır.</p> <p>6. Atatürk'ün hitabelerinden hareketle hatiplik özelliklerine yönelik çıkarımlarda bulunur.</p> <p>7. Hitabet kurallarına uygun konuşmalar hazırlar ve sunar.</p> <p>8. İyi bir hatip olmak için kendini geliştirmeye istekli olur.</p> <p>9. Konuşma etkinliklerine katılmaktan zevk alır.</p>	<p> Öğrenciler bir konferans veya sempozyuma götürülür. Hatip, hitabenin içeriği, mekân, dinleyici kitlesi açısından değerlendirilir. Değerlendirme sonuçları sınıfta paylaşılır (1, 2, 3, 4. kazanım).</p> <p> Akustiği uygun olan ve olmayan ortamlarda sunum yapılır. Daha sonra konuşmacıların ve dinleyicilerin yapılan etkinlikle ilgili görüşleri alınarak hitabet için uygun mekânın özellikleri belirlenir (2, 3. kazanım).</p> <p> Öğretmen, öğrencilerden topluluk karşısında yapılan birkaç konuşmanın görüntülerini temin etmelerini ister. Bu konuşmalar sınıfta izlenir. Sınıfta tartışma ortamı oluşturularak etkin bir konuşmada vücudun, ellerin, yüzün alması gereken durumu belirlenir. Bu örneklerden yola çıkarak öğrencilerin jest ve mimiklerin etkin bir konuşmada önemi üzerinde durularak uygulama yapılır (4, 5. kazanım).</p> <p> Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi ve Nutuk adlı eseri incelenir (6. kazanım).</p>	<p>[!] Havalandırma, ışıklandırma, giyim-kuşam vb. konuları üzerinde de durulur (2, 3. kazanım).</p> <p>[!] Beden dili kullanılırken abartıya gidilmemesi gerektiği vurgulanmalıdır (4. kazanım).</p> <p>[!] Psikolojik sorunların (güven eksikliği, korku, heyecan, utangaçlık vb.) konuşmaya etkisi üzerinde de durulur.</p> <p>[!] Kürsüde olmanın avantajlarını ve kürsüyü doğru kullanmanın önemine vurgu yapılır.</p> <p>[!] Gerekli durumlarda hitabelerde teknolojiden yararlanmanın önemine vurgu yapılır.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, gözlem formu, öz değerlendirme ve akran değerlendirme yoluyla değerlendirme yapılabilir.</p>

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Diksiyon ve hitabet dersinde öğrencilerin insanlarla doğru iletişim kurabilme; düşüncelerini, sesini, bedenini koordinasyon içinde kullanabilme; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerileri değerlendirilecektir. Öğrencilerin bu dersteki başarımları, kazanmalarını hedeflediğimiz becerilere sahip olma durumları gerçek yaşam durumlarıyla ilişkilendirilerek değerlendirilir. Bu değerlendirme çalışmaları sınav saatleriyle sınırlandırılmaksızın geniş bir zaman diliminde çalışma, tekrar yapma ve oluşturulan ölçütlere göre yeterlik derecelerini ortaya koyma şeklinde olmalıdır. Öğrencilerin diksiyon ve hitabet dersindeki başarımları sunu, gösteri, rol oynama, grup çalışması, tartışma sonunda yapılan gözlem ve tutulan kayıtlarla değerlendirilebilir. Ayrıca açık uçlu sorular ve öğrenci değerlendirmeleri de bu süreçte kullanılabilir. Değerlendirmede, gerçek yaşamdaki dili kullanma becerisiyle ilişkili olan değerlendirme yöntemleri üzerinde odaklanmak önemlidir. Örneğin, röportaj, drama, topluluk karşısında konuşma çalışmaları sırasında diksiyon ölçütlerine ne düzeyde uyulduğu gözlemlenerek değerlendirme yapılır. Bunların yanında öğrencilerin bilgi ve becerileri gösterebilmeleri için öğrencilere kendilerinin yapılandırdıkları görevler de verilebilir.

Diksiyon ve hitabet dersinde öğrencilerin uygulamayla ilgili kazandıkları dışında, dersteki kavramlara ilişkin kazandıkları da vardır. Bunların değerlendirilmesinde de geleneksel ölçme ve değerlendirme araçları kullanılabilir. Bu amaçla çoktan seçmeli, eşleştirmeli ve kısa cevaplı madde türleri kullanılabilir.

GÖZLEM

Öğretmenlerin tuttıkları gözlem kayıtları, öğrencilere kazandırılması hedeflenen becerilerin gelişimini değerlendirmek için kullanılacak en iyi araçlardandır. Gözlemler, serbest biçimde yapılabileceği gibi gözlenecek ölçütlerin belirlendiği yapılandırılmış gözlem formlarıyla da yapılabilir. Gözlem formları ile gözlem yapmak, öğretmenin öğrencilerin sergilediği davranışları gözden kaçırmamasını, unutmamasını engellemek bakımından gözlemin geçerliliğine ve güvenilirliğine katkı sağlar.

Öğretmen öğrencilerin;

- Soru ve önerilere verdikleri cevapları,
- Sınıf içi tartışmalara katılımlarını,
- Grup çalışmalarına ve tartışmalarına katılımlarını,
- Öğretim sürecinde yapılan görevler ve materyallere öğrencinin gösterdiği tepkiyi gözlemler.

Öğretmenler gözlem yaptıklarında;

- Ölçütleri koyarken bütün öğrenciler için aynı standartları kullanır.
- Her öğrenciyi birkaç kez gözlemler.
- Her öğrenciyi değişik durumlarda ve farklı günlerde gözlemler.
- Her öğrenciyi değişik özellikler, beceriler ve davranışlara göre değerlendirir.
- Gözlemlerine yönelik değerlendirmeleri, mümkün olduğu kadar gözlem anında kaydeder.

SÖZLÜ SUNUM

Sözlü sunum, konuşma, dil eğitimi gibi birçok alanda kullanılabilir. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri hakkında doğru veriler sağlar. Sözlü sunumlar, kontrol listeleri, dereceli puanlama anahtarı ya da akran değerlendirme ölçekleri ile değerlendirilebilir. Sözlü sunumlar öğrencilerin hatırlama, kavrama ve hitap düzeyleri hakkında bilgi toplamak için uygun araçlardır. Aynı zamanda problem çözme becerileri de bu yöntemle ölçülebilir.

Konuşma Becerisi İçin Dereceli Puanlama Anahtarı

	Çok İyi (3)	İyi (2)	Yetersiz (1)
Konuşmada Akıcılık	Konuşma sırasında asalak sesler ve sözleri hiç kullanmamıştır.	Konuşma sırasında asalak sesler ve sözleri yer yer kullanmıştır.	Konuşma sırasında asalak sesler ve sözleri sık sık kullanmıştır.
Konuşmaya Başlama	Topluluk önünde konuşurken konuşmasına uygun hitap cümlesiyle başlamıştır.	Topluluk önünde konuşurken konuşmasına pek uygun olmayan hitap cümlesiyle başlamıştır.	Topluluk önünde konuşurken konuşmasına hitap cümlesiyle başlamamıştır.
Konuşmayı Bitirme	Konuşmasını uygun bitiş ifadesi kullanarak bitirmiştir..	Konuşmasını uygun olmayan bitiş ifadesi kullanarak bitirmiştir.	Konuşmasını bitiş ifadesi kullanmadan bitirmiştir.
Kitleye Uygunluk	Hitabelerini hitap edilen kitleye uygun olarak hazırlamıştır.	Hitabelerini hitap edilen kitlenin bazı özelliklerini dikkate almadan hazırlamıştır.	Hitabelerini hitap edilen kitleye uygun olarak hazırlamamıştır.
Mekân Seçimi	Konuşmaları için mekân seçimi ve düzenlemesini doğru yapmıştır.	Konuşmaları için mekân seçimini yanlış veya mekân düzenlemesini eksik yapmıştır.	Konuşmaları için mekân seçimi ve düzenlemesini doğru yapmamıştır.
Beden Dilini Kullanma	Konuşurken beden dilini doğru ve etkili kullanmıştır.	Konuşurken beden dilini bazen doğru ve etkili kullanmıştır.	Konuşurken beden dilini doğru ve etkili kullanmamıştır.
Hitabeyi Destekleme	Hatip ve hitabeyi destekleyen unsurları (ses yapısı, tiyatral yetenek, notlar, günlük olaylar) doğru kullanmıştır.	Hatip ve hitabeyi destekleyen unsurların bazılarını (ses yapısı, tiyatral yetenek, notlar, günlük olaylar) uygun yerlerde kullanmamıştır.	Hatip ve hitabeyi destekleyen unsurları (ses yapısı, tiyatral yetenek, notlar, günlük olaylar) kullanmamıştır.

ÖZ DEĞERLENDİRME

Belli bir konuda bireyin kendi kendisini değerlendirmedir. Öz değerlendirme, bireyin kendi yeteneklerini kendilerinin keşfetmelerine yardımcı bir yaklaşımdır. Öz değerlendirme öğrencilerin okulda yaptıkları çalışmaları, nasıl düşündüğünü ve nasıl yaptığını değerlendirmelerini gerektirir. Öz değerlendirme, öğrencilerin kendi güçlü ve zayıf yönlerini tanımalarına yardım eder. Öğrencinin motivasyonunun yükselmesinde öğrencilere fırsat verir. Kendilerine dışardan bakma yetisi gelişir.

Öz değerlendirme yapmak amacıyla açık uçlu sorular, sözel ifadeler ya da formlar kullanılabilir. Öz değerlendirme çalışmaları öğretmenlerin uygun gördükleri sıklıkta yapılır ve bunların sonuçlarına göre öğrencilere not verilmez. Sonuçlara göre öğrencilerin kendilerini yetersiz ya da eksik gördükleri alanlarda onlara destek verilir.

Öz Değerlendirme Formu

Öğrencinin Adı ve Soyadı:

Tarih:

Sınıfı:

No:

Bu çalışmada neler yaptım?

Bu çalışmadan neler öğrendim?

Bu çalışmada başarılı olduğum bölümler:

Bu çalışmada en çok zorlandığım bölümler:

Çalışmamı yaparken beklemediğim nelerle karşılaştım?

Bu çalışmayı tekrar yapsaydım şu şekilde yapardım:

AKRAN DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin, arkadaşlarının hazırladığı ödevler, araştırmalar, projeler, raporlar vb. çalışmalarını değerlendirmesidir. Akran değerlendirme, öğretmene öğrencilerin gelişim ve yeterlik düzeyleri hakkında geri bildirim sağlar. Akran değerlendirmede, öğrencilerin yanlış davranışlarını önlemek için ölçütlerin öğrencilere verilmesi yararlı olur. Akran değerlendirme yapmak amacıyla açık uçlu sorular, sözel ifadeler ya da formlar kullanılabilir.

Akran Değerlendirme Formu

Arkadaşınızın çalışması ile ilgili görüşlerinizi aşağıdaki forma yazınız.

<p>ÖĞRENCİNİN ADI – SOYADI:</p> <p>DEĞERLENDİRİLEN ÖĞRENCİNİN ADI – SOYADI:</p> <p>1)Arkadaşımın başarılı olduğu yönler.</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>2) Arkadaşımın zayıf olduğu yönler.</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>3) Ben olsaydım şöyle yapardım:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Form tamamlandıktan sonra arkadaşlarınızın size ilişkin görüşlerinde dikkatinizi çeken ve geliştirmeniz gereken yönlerinizin neler olabileceği konusunda düşünmeniz gerekir.

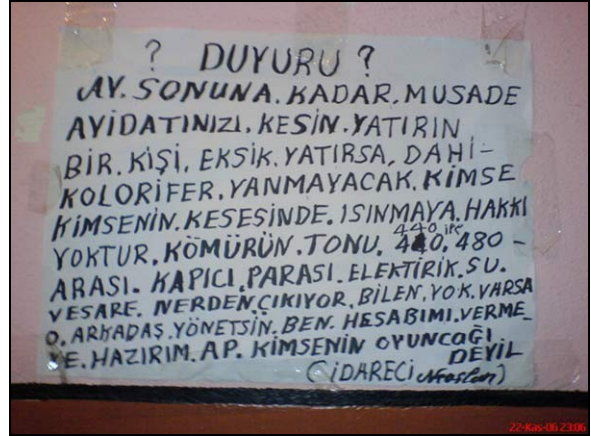
GÖRÜŞME

Öğrencilerle yapılan görüşmeler, öğrencilerin çalışmaları hakkında ve konuları nasıl anladıkları konusunda anlama düzeylerinin daha iyi değerlendirilmesine yardım eder.

Aşağıda bazı örnek görüşme soruları verilmiştir:

- Bir olayı (konuyu, yöntemi, fikri) değişik yolla açıklayabilir misin?
- Bu etkinliği tekrar yapsaydın aynı sonuçları bulur muydun?
- Bu etkinliği daha kolay yapmanın başka bir yolu var mı?
- Bu konuyla ilgili “gerçek yaşamından” bir örnek verebilir misin?

AÇIK UÇLU SORU ÖRNEĞİ

Yukarıdaki örneklerde Türkçenin kullanımı ile ilgili hataları belirtiniz. Bu tür hataların yapılmaması için önerilerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Hatalar:

.....

.....

.....

.....

Öneriler ve Gerekçeler:

.....

.....

.....

.....

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Aşınma: Birleşik kelimelerde ilk kelimenin son hecesi ile ikinci kelimenin ilk hecesindeki ses benzerliğinin kaynaşması sonucu oluşur. ör. Pazar-ertesi = Pazartesi

Atlatma: Konuşma sırasında bazı sesleri ve heceleri söylememekten kaynaklanan bir konuşma kusuru.

Benzeşme: Bir kelimedede bir sesin başka bir sesi kendisine benzetme etkisi. ör. yurt-daş > yurttaş, çarşamba > çarşamba, o + bir > öbür gibi.

Boğumlanma: Ciğerlerden gelen havanın, ağız ve burundaki çeşitli nokta ve bölgelerde engellemeye uğrayarak ses olarak çıkması.

Büzülme: Türkçede eklenme sırasında çeşitli durumlarda büzülmeler oluşur. ör. Ünlü ile biten eylemlere gelecek zaman eki eklendiğinde: başlayacak > başli:cak. Gelecek zaman ekinin kişi eki almış biçimlerinde farklı büzülmeler ortaya çıkabilir: yapacağım > yapıcı:m, yapıca:m

Çıkak: Boğumlanma noktası.

Diksiyon: Sesleri ve sözleri dilin kurallarına uygun olarak söyleme biçimi.

Diyafram: Göğüs ve karın boşluklarını birbirinden ayıran ince ve geniş kas.

Duraklama: Anlam bozukluğuna vermemek için iki kelime arasında verilen durak. ör. Birinci geldi. Ör. Bir inci geldi.

Düşme: Kelimedeki bir veya birkaç sesin, dilin ses özelliklerinden kaynaklanan sebeplerle düşmesi olayıdır. ör. ısı+cak > sıcak., akıl-ı= akılı, ufak-cık = ufacık

Ekleme: Konuşurken kelimenin aslında olmamasına karşın kelimeyi söylerken yeni seslerin eklenmesi. ör. ilimon, seninlen

Fonetik: Bir dilin seslerini ve seslerle ilgili özelliklerini inceleyen dil bilgisi dalına denir.

Gecikme: Konuşmada akıcı olamama durumu.

Gevşeklik: Ses organlarının genel tembelliğidir.

Gılama: “r” sesinin boğazda çıkarılması

Hitabet: Ekili söz söyleme sanatıdır.

Islıklama: “s” sesinin şiddetinin abartılması

Kaynaşma: Ünlüyle biten sözcük ünlüyle başlayan bir ek aldığı arada ‘y, ş, s ,n’ ünsüzlerinden birinin kullanılmasıdır. ör. sevgi + in = sevginin

Kekemelik: Damak sesleriyle başlayan kelimeleri ve heceleri tekrarlayarak birdenbire söyleyen ve keserek konuşan, keke, kekeç

Kısalma ve Uzama: Alınma sözcüklerdeki uzun ünlüler çoğunlukla korunmakla birlikte bu ünlülerin bir bölümü Türkçeye uyum sağlayarak kısalmıştır. Sözcük yalnız olduğunda kısa söylenen bu ünlüler, eklenmeyle bir açık seslem ünlüsüne dönüşünce eski uzunlukları yeniden ortaya çıkar. hukuk > huku:ku vücut > vücu:du hesap > hesa:bı cevap > ceva:bı

Leleştirme: “r” sesinin yerine “l” ve “n” sesini çıkarmaktır. ör. servi=selvi, merhem=mehlem, fincan=filcan

Pelteklik: Dilini dişlerinin arasına alır gibi konuşan ve bu yüzden s, z gibi sesleri kusurlu söyleyen (kimse).

Ses Aralığı: Bir insanın çıkartabileceği frekansların toplamına sesin genişliği denir.

Şeleştirme: “s” sesinin yerine “ş” veya “j” sesini çıkarmaktır. ör. dispanser=dişpanser, şemsiye=şemşiye

Seslendirme: Bir metni doğru duygu ve düşüncelerle en iyi yansıtabilecek şekilde ve konuşma kurallarına uyarak okuma.

Sesletim: Havanın ses tellerinden geçip dil, çene, dişler, dil ve damakta biçimlenip ses, hece ve kelimeler halinde işlenmesidir.

Ses Rengi: Sesin kişiye özgü olan tınısı.

Söyleyiş: Bir kelimenin ses, hece, ton ve vurgu bakımından söylenme biçimi, söyleniş, sesletim, telaffuz.

Telaffuz: Söyleyiş, söyleniş, sesletim

Tını: Sesleri birbirinden ayırt etmeyi sağlayan ses özelliği

Tonlama: Duyguların veya düşüncelerin gereğine göre bir uyum içinde, seslerin yükseltilip alçaltılmasına tonlama denir.

Tutukluk: Bir hece üzerinde takılıp kalma, heceyi veya kelimeyi tekrarlama durumudur.

Ulama: Sessizle biten kelimedden sonra sesliyle başlayan bir kelime geldiğinde iki kelimenin birbirine bağlanarak okunmasına denir. ör. Ak-şam-ol-du.=Ak-şa-mol-du.

Vurgu: Konuşma, okuma sırasında bir hece veya kelime üzerine diğerlerinden daha farklı olarak yapılan baskı, aksan

Yer Değiştirme: Kelimedeki iki ünsüzün yer değiştirmesi şeklinde ortaya çıkan ve ağızlarda çok görülen bir ses olayıdır. ör. kibrit-kirbit, kirpi-kipri, sarımsak-samırsak

Yuvarlaklaşma: Düz ünlünün ünsüz etkisiyle yuvarlak oluşu: savırmak > savurmak, kavışmak > kavuşmak, yımışak yumuşak gibi.

Zeleştirme: “j” sesinin yerine “z” senini çıkarmaktır. ör. şarj= şarz

KAYNAKÇA

ATAK, Murat, (**Konservatuvar ders notlarından alınmıştır.**)

ER, Sırrı, **Türkçe'nin Adı Var**, Ağaç Yayınları, İstanbul, 2004.

ER, Sırrı, **Konuşmak Sanattır**, Nesil Yayınları, İstanbul, 2004.

ERGİN, Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1984.

GÜRZAP, Can, **Söz Söyleme ve Diksiyon**, Remzi Kitabevi, Kasım 2006.

Komisyon (Yayına Hazırlayan: İskender Pala), **Türkçe Kültürü**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.

MUALLİMOĞLU, Nejat, **Bütün Yönleri ile Hitabet Konuşma Sanatı**, Avcıol Yayınları, İstanbul, 2005.

ŞENBAY, Nüzhet, **Söz ve Diksiyon Sanatı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2006.

VURAL, Birol, **Uygulama ve Örnekleriyle Doğru ve Güzel Konuşma**, Hayat Yayınları, İstanbul, 2003.

YAMAN, Ertuğrul, **Doğru, Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004.